

Azərbaycan Avropanın enerji xəritəsini yenidən cızır

Brüssel Bakını etibarlı, təhlükəsiz və dayanıqlı iqtisadi tərəfdaş hesab edir

Azərbaycanın həyata keçirdiyi uzaqgörən xarici siyasət kursu dünya enerji sisteminin yenidən formalaşmasında həlledici amilə çevrilib. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikamız global miqyaslı strateji təşəbbüsləri uğurla reallaşdıraraq beynəlxalq arenada öz nüfuzunu daha da möhkəmləndirməkdədir.

Azərbaycan Xəzər dənizinin zəngin resurslarını birbaşa Avropa bazarlarına çatdırmaqla regionun enerji mənzərəsində yeni mərhələnin əsasını qoyub və enerji tranzit marşrutlarının müasir formatını müəyyənləşdirib. Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Bakı-Tbilisi-Ərzurum kimi nəhəng layihələrin məntiqi davamı olan TANAP və TAP kəmərlərinin istismara verilməsi ilə Azərbaycan strateji "Cənub qaz dəhlizi"ni tam şəkildə formalaşdıraraq Avropanın enerji arxitekturasında yeni bir era başladıb. Hazırda daha çox Avropa dövləti Azərbaycan qazının tədarükünə maraq göstərir.

Xüsusən dünyada yaşanan münaqişələr və böhranlar səbəbindən Avropa və Uzaq Şərq bazarlarında mavi yanacağın qiyməti bahalaşıb. Belə şəraitdə Avropa İttifaqı qazın tanker daşımalarının davamlı enerji təhlükəsizliyinin təminatçısı olmadığını yaxşı anlayır. Nəticədə boru kəmərləri ilə daşımaların vacibliyi ön plana çıxır. Ona görə də Avropa İttifaqı "Cənub qaz dəhlizi"nin genişləndirilməsi məsələsini özünün prioritet layihələri siyahısına daxil etməyi planlaşdırır.

Azərbaycandan qaz alan ölkələrin 10-u Avropa İttifaqının üzvüdür. Ümumi ixrac coğrafiyası isə Türkiyə, Gürcüstan və Suriya da daxil olmaqla 16 ölkəni əhatə edir. Azərbaycan ötən müddətdə Yunanıstan-Bolqarıstan interkonnektoru vasitəsilə daha çox dövlətə enerji məhsulunu çatdırı bilib. Azərbaycanın enerji potensialı və gələcək planları martın 3-də Bakı Konqres Mərkəzində "Cənub Qaz Dəhlizi" Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 12-ci və "Yaşıl Enerji" Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin 4-cü iclasları zamanı Prezident İlham Əliyev tərəfindən diqqətə çatdırıldı. Dövlət başçısı vurğuladı ki, Azərbaycan Avropanın enerji bazarında mövcudluğunu genişləndirmək niyyətindədir: "Artıq Avropanın daha iki ölkəsinə - Almaniya və Avstriyaya qaz tədarükünə başlamışıq. Beləliklə, hazırda Avropa İttifaqının 10 üzv dövləti Azərbaycandan qaz alır. Qarşıdakı illərdə Azərbaycanın yataqlarından yeni qaz hasilatı ilə əlaqədar olaraq hasilat həcmələrini artırmaq imkanımız mövcuddur. Lakin bunun üçün şübhəsiz ki, ötən dəfə də qeyd etdiyimiz kimi, mövcud qaz nəqli infrastrukturlarının genişləndirilməsi üzərində düşünməliyik. Çünki bu gün "Cənub qaz dəhlizi" artıq tam yüklənmiş vəziyyətdədir. Biz bazarda mövcud tələbatı və global vəziyyəti nəzərə alaraq, artacaq tələbatı qarşılamaq məqsədilə əlavə genişləndirmə və interkonnektor imkanlarını araşdırırıq. Məqsədimiz ixracı maksimum səviyyəyə çatdırmaqdır".

Dövlət başçısının vurğuladığı kimi, mövcud kəmərlərin ötürmə qabiliyyətinin artırılması və yeni interkonnektorların inşası Azərbaycanın həm ənənəvi, həm də yeni bazarlarda mövqeyini sarsılmaz edir. 2025-ci ilin yekunlarına görə, Azərbaycanın ümumi qaz ixracı təxminən 25 mil-

yard kubmetr olub ki, bunun da yarısından çoxu, təxminən 12,8-13 milyard kubmetri Avropa bazarının payına düşüb. Azərbaycan və Avropa Komissiyası arasında imzalanmış Memoranduma əsasən, 2027-ci ilə qədər Avropaya qaz ixracının 20 milyard kubmetrə çatdırılması planlaşdırılır. Bütövlükdə "Cənub qaz dəhlizi"nin ötürmə qabiliyyətinin 32 milyard kubmetrə çatdırılması imkanı var. Son 5 ildə Azərbaycan Avropaya 56 milyard kubmetrdən çox təbii qaz nəql edib və Aİ-yə təbii qaz ixrac edən ölkələr arasında ilk beşlikdə qərarlaşıb. Artıq Azərbaycan qazı Mərkəzi və Şərqi Avropa ilə yanaşı, Qərbi Avropa bazarına da daxil olmaqdadır. 2022-ci ildə Avropa Komissiyası ilə təchizatı iki dəfə artırmaq üçün Anlaşma Memorandumu imzalandığını nəzərə alsaq, qarşıdakı dövrdə istismara verilməsi planlaşdırılan "Abşeron", "Ümid", "Asiman", "Şəfəq" və "Babək" kimi qaz yataqlarının işlənməsi üçün yeni sərmayələrin cəlbəli də prioritet olaraq qalmaqdadır.

Avropa İttifaqı komissarı Dan Yorgensenin "Cənub Qaz Dəhlizi" Məşvərət Şurası çərçivəsində keçirilən iclasda səsləndirdiyi fikirlər də Azərbaycanın müasir enerji geopolitikasındakı yerini və xilaskar rolunu rəsmi şəkildə təsdiqlədi. Dan Yorgensen vurğuladı ki, Xəzər resursları sayəsində Aİ-nin alternativ mənbələrdən asılılığı kəskin şəkildə azalıb. Azərbaycan qazının Avropaya 2020-ci ildə nəql olunmağa başladığını xatırladan komissarın sözlərinə görə, 2022-ci ildə bu dəhlizin strateji əhəmiyyəti tam aydın şəkildə üzə çıxdı. Rusiya-Ukrayna müharibəsinin başlaması və Moskvanın enerjini "silaha" çevirməsi Avropa İttifaqını öz enerji təchizatını şaxələndirməyə məcbur etdi: "Rusiyadan gələn enerjini əvəz etmək üçün biz ən etibarlı və inanılan tərəfdaşlarımıza üz tutduq və Azərbaycan onların arasında əsas götürüldü. Həmin vaxtdan etibarən biz "Cənub qaz dəhlizi" vasitəsilə təbii qazın təchizatını xeyli artırıdığımızı. 2020-ci ilin sonundan Xəzərdə hasil edilən qazın 50 milyard kubmetrdən çox həcmi Trans-Adriatik boru kəməri ilə artıq Avropaya çatdırıldı. Xəzər qazının köməyi ilə Avropa İttifaqının Rusiya qazından asılılığı 2022-ci ildəki ümumi idxalda 45 faizdən 2025-ci ildə 12 faizə düşdü. Həmin rəqəmlər azalmaqda davam edir".

Yorgensenin vurğuladığı ən mühüm məqam etibarlılıqdır. İstənilən kritik şəraitdə Azərbaycanın siyasi manipulyasiyalara yol vermədən müqavilə öhdəliklərinə sadıq qalması ölkəmizi ən etibarlı tərəfdaş statusuna yüksəldib. Azərbaycan qazı Avropa bazarı üçün, sadəcə, alternativ yox, həm də strateji əvəzedici olub. 50 milyard kubmetr qaz həcmi TAP kəmərinin nə qədər səmərəli işlədiyinin və Avropanın sənaye mərkəzlərini qidalandırdığının göstəricisidir.

Yorgensen təhlükəsizliklə yanaşı, iqtisadi mənfəətdən də danışdı və deyib ki, Bakı ilə tərəfdaşlığın

genişləndirilməsi Avropanın enerji təhlükəsizliyinə və Azərbaycan iqtisadiyyatına fayda verəcək: "Trans-Adriatik Boru Kəməri ilə kommersiya daşımaları başladığı dövrdə Azərbaycan 2024-cü ildə Avropa İttifaqının alıcılarından təbii qazın ixracına görə təxminən 24 milyard avro qazanıb. Bugünkü səfərin mövqeyi açıq bəyan etmək fərsətidir: Azərbaycanın qazı, qaz təchizatı Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinin mühüm sütunu olaraq qalacaq. Aİ yaxın gələcəkdə Azərbaycan qazının etibarlı müştərisi olaraq qalacaq".

Qaz ixracından əldə olunan yüksək gəlir ölkə iqtisadiyyatının valyuta ehtiyatlarını gücləndirir və qeyri-neft sektorunun, xüsusilə "yaşıl enerji"yə keçidin maliyyələşdirilməsi üçün resurs yaradır. Yorgensenin "Azərbaycan qazı Aİ-nin enerji təhlükəsizliyinin mühüm sütunu olaraq qalacaq" ifadəsi göstərir ki, bu tərəfdaşlıq uzunmüddətli strateji ittifaqdır.

Növbəti mərhələdə Azərbaycan "yaşıl enerji"sinə də Avropa bazarına çıxarmağı planlaşdırır. 2027-ci ildən etibarən Gürcüstan ərazisi və Qara dənizin dibi ilə Azərbaycanda bərpaulunan mənbələrdən əldə edilən enerji Avropa İttifaqına ixrac edilə bilər. Bununla qarşıdakı illərdə ölkəmizin ənənəvi resursları ilə paralel, innovativ enerji məhsulları da Avropa bazarına daxil olacaq. Regionun geosiyasi və ekoloji xəritəsini yenidən formalaşdıran bu təşəbbüs Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında imzalanmış dördtərəfli sazişə əsaslanır. Dünyanın ən uzun sualtı elektrik xətti Xəzər dənizindəki nəhəng külək potensialını birbaşa Mərkəzi və Şərqi Avropanın elektrik şəbəkəsinə bağlayacaq. Azərbaycanın dənizdəki külək enerjisi potensialı 157 qiqavat həcmində qiymətləndirilir ki, bu da ölkənin daxili tələbatından dəfələrlə çoxdur. Ölkəmiz "Masdar" və "ACWA Power" kimi nəhəng şirkətlərlə günəş və külək stansiyalarının inşasına başlayıb. Məlum olduğu kimi, Avropa İttifaqının 2050-ci ilə qədər karbon neytrallığına nail olmaq hədəfi var. Azərbaycanın "yaşıl enerji"si Avropa sənayesi üçün birbaşa ekoloji təmiz resurs olacaq. Bu layihə ilə Azərbaycan özünü "enerji qovşağı" statusundan "yaşıl mərkəz" statusuna daşıyır. Əvvəllər təkə yer aldığı resurslarımızı ixrac edirdik-sə, növbəti mərhələdə küləyin və günəşin gücünü texnologiya ilə birləşdirib Avropaya satacağıq.

Nəticə olaraq Azərbaycan bu gün həm təşəbbüskar, həm əsas təchizatçı qismində Avropa və Asiya arasında mühüm enerji körpüsü rolunu icra edir. Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən diplomatiyası sayəsində reallaşan "Cənub qaz dəhlizi" qısa müddətdə Avropanı enerji böhranından xilas edən əsas arteriyaya çevrilib. Nəzərdə tutulan hədəf və layihələrin həyata keçirilməsi Azərbaycanın Avropa məkanının enerji təhlükəsizliyi sistemindəki rolunu əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirəcək.

*İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"*